

NÓGRÁDI LAPOK ÉS HONTI HIRADÓ

POLITIKAI, TÁRSADALMI S KÖZGAZDÁSZATI HETILAP.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt. Fél évre 3 frt. Negyed évre 1 frt 50 kr.

Egyes szám ára: 15 krajczár.

Előfizetési csopán a kiadóhivatalban lehet B. Gyarmaton.

Előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

A lap szellemi részére s a nyiltírtre vonatkozó minden közlemények a szerkesztőhöz küldendők.

Hirdetések díja: három hasábjas petitiór 6 kr. — Nagyobb és többzetűri hirdetések jutányosan eszkbiztositotok.

Bélyeg minden beiktatásnál 30 kr.

Nyiltírtre garmond sor: 20 kr.

Az iparoktatás reformja.

Az országos ipar-tanács legutóbbi ülésének napirendjén az iparoktatás reformjának fontos kérdése volt Baross Gábor kereskedelemügyi miniszter e tárgyban nagyérdékű kijelentéseket tett, a melyeket a következőkben ismertetünk:

Az iparoktatás alapos reformjának kérdése a kormányzati program egyik lényeges részét fogja képezni a közel jövőben, mennyiben a legközelebbi akció sulpontja e kérdés megfelelő megoldására lesz helyezve. Az ipari adminisztráció ugye ugyanis már meglehetősen rendezve van, s ha merőlnék is fel oly kérdések, melyeknek megoldása ebben a ressortban a közeljövő dolga, arra nézve tisztában vagyunk, hogy ezeket a törvényhozás elé vinni nem kell, mert rendeleti és adminisztratív uton is kiegyenlíthetők. Tehát az ipari adminisztráció terén csak kiegészítő intézkedésekről lesz szó a jövőben.

Az iparfejlesztési akció napirenden és folyamathban van. A megindított akció terén mindössze az anyagi erők nagyobb érdekbe vonásáról lesz szó, hogy a még mutatkozó hézagok fokozatosan és észszerűen kitöltessenek.

A közgazdasági kormányzatra tehát most már leginkább az iparoktatás helyes szervezésének kérdése nehezedik, mint olyan kérdés, mely az iparfejlesztésnek sarkpontját képezi.

E kérdésben azt hiszi, hogy az volna a leg helyesebb megoldás, ha az iparoktatás didaktikai része ott maradna, a hol most van, vagyis a vallás- és közoktatásügyi miniszter fővezetése alatt. De a didaktikai rész egységes fejlesztése szempontjából is bizonyos igazgatási szabályokat kell kölcsönös beegyeztetéssel megállapítani. A gyakorlati iparoktatásnak azonban a kereskedelemügyi miniszter fővezetése alá kell kerülnie. Mert ha a fővárosban, a hol az ipari erők és tényezők intelligenciája együtt van s a hol a minisztérium székel, a kölcsönös megértés és a gyors intézkedés még lehetséges, ez a vidéken sokkal komplikáltabb helyzetet teremtené.

Szükséges tehát mindennek előtt egy központi iparoktatási tanács létesítése, melyben helyt foglal-

nának a közoktatási és kereskedelemügyi miniszterek képviselői, az ipartanács kiküldötte, az e célból felkérendő szakértők, az országos iparoktatási intézetek vezetői és a kir. ipari felügyelők, ez utóbbiak tanácskozási joggal. Ez a központi iparoktatási tanács állana az iparoktatás mindkét ága fölött, s egyöntetűen és összhangzólag szervezné, úgy az elméleti, mint a gyakorlati szaktanítást. Az orsz. iparoktatási tanács elnöke volna, vagy a közoktatási vagy a kereskedelemügyi miniszter, vagy pedig oly szakember, a ki a grémiumon kívül áll.

A beosztás, mint említve volt, az lenne, hogy a kultuszminiszter vezetné a szaktanítás didaktikai részét — tehát a kereskedelemügyi miniszter ressortjához pedig a tanulmányok, a gyakorlati iparos-műhelyoktatás tartoznék, mindazon intézetekkel együtt, melyeknek az a célja, hogy akár szemléltetés, akár gyakorlati tanítás útján az ipari továbbképzést előmozdítsák.

A mi pedig a gyakorlati iparoktatás nagyobb mérvű megindítását illeti, ezt a miniszter a következők szerint képzeli: Az összes kereskedelmi és iparkamarák felhívataának, jelöljek ki azok a gyakorlati célu ipariskolákat, melyeknek létesítése a kamarai kerület helyi viszonyai szempontjából legszükségesebb. Ezek közül egyet a kamara lesz köteles létesíteni és a kormány támogatásával tartatani, a másikat maga a kormány létesítené és tartatná fenn. Ez iskolák programját és szervezését természetesen az iparoktatási tanács állapítaná meg, a felügyeletet pedig a kamarák, a miniszterek és az illető városi hatóságok kiküldöttei gyakorolnák, mert a miniszter reményli, hogy ily közhasznú és fontos czellal bíró alkotások anyagi támogatására az illető városok is hajlandók lesznek áldozatokat hozni. A felügyeletet természetesen a szakminiszter tartatná fenn magának, aki ez iskolákat az által támogatná, hogy a jobb tanulók számára ösztöndíjakat alapítsa s a kitünőbb tanulókat, a tanulmányok sikeres bevégeztése után, kormány-költségen a külföldre küldeni tanulmányaiknak tökéletesítése s itthon való értékesítése céljából.

Ezek több vonásaiban azok az irányelvek, me-

lyeket Baross, az iparoktatás közelálbi reformja terén kijelölt s melyek szerint egy-két év múlva 40-50 új szakiskola létesülne az országban. A miniszter e szóbeli és itt csak nagyjában vázolt előterjesztése és az ipartestületek központi bizottságának felterjesztése képezték a discussió tárgyát, melynek folyamán általános helyeslésre talált a miniszter programtervezete, melynek csak messzesemenő részleteire nézve történtek érdekes és szakaszerű fejtegetések. Az elvet magát, hogy a gyakorlati iparoktatást a kereskedelemügyi miniszter hatáskörébe helyezték át, senki sem támadta meg, de hiába is tette volna, mert Baross határozottan és erőlyesen kijelentette a tanácskozás folyamán, hogy inkább képzelheti, hogy az ipari adminisztráció vetessék ki ressortja köréből, mint az iparoktatás, melyre iparfejlesztésünk nagy épületét véli alapítani.

E nagyérdékű nyilatkozatok képezték a legutolsó ipartanácsi ülés kimagasló pontját s ezek fonálán remélünk lehet, hogy a régóta sürgetett iparoktatási reform végre oly sádiumba kerül, melyből a kibontakozás már csak egy lépés.

A N. V. Múzeum gyarapodása.

Az igazgató választmány e napokban tartott gyűlésén elhatározta, hogy Múzeumunk november 20-ka körül ünnepélyesen megnyitassék. A megnyitás napjáról az igazgatóság a t. közönséget ideje korán hivatalosan és hírlapilag is értesíteni fogja. E mozzanat közeledése kétszeres buzgalomra ösztönzi a Múzeum intéző körét, hogy a felszerelés és berendezés nehezségeivel megküszködve, méltánylandó sikert mutathasson ki, a mire nézve méltán a legszebb remények kecsegtetnek is. Mert míg egyrészt m. t. Honleányaink nemeslelkű buzgalma vetélkedve igyekszik lelkesedésünket nemtől kezekkel gyarapítani, másrészt férfaink jobbjai is tömegekben küldözik kincseiket tár-termünkbe. Valóban lelkesítő esemény az, midőn egy rövidke hét több, mint 730 darab történelmi emlékek szaporítja meg, eddig is már becsesnél becsesebb tárgyakból álló gyűjteményünket, az adományozók maradvány dicsőségének nemcsak a jelen, de az utókör által is méltó elismerése megalapításán.

De soroljuk fel itt csak röviden a tényeket.

Simonyi Dénes ur felbuzdult hazafiai lelkesedéssel egy egész kis érem-gyűjteménnyel lepte meg

TÁRCZA.

Halottak estéjén.

Meghűsült a lég, kihalt a lombok hangos zenéje, sárga levelzárpor hull pereg a fákról, ködre-köd tolnak szakad, nyomán erdő, mező zörgő harasztra hervad; amit csak megteremtett a nyíló tavasz, gyümölcsöző nyár amit megértett, sivar avarrá vált, mit ha végig seper a bús őszi szél, mintha az enyészett rideg szelleme markolna beléje, hogy elkészítse benne sivar ágyát kietlen álmáinak.

Haldoklik a nagy természet s csak holoepel még — s egy évi életet szemfedő takar.

Hervadás, halál, szemfedő . . . sötét gondolatok, mik szívünkben fájó burokat pendítenek meg, lelkünket a halottakhoz vezetik, a bús — temetőbe.

Temető! Hitünk megtestesítése, vagy végső csalódásunk, sejtésünk megoldása vagy álmódás nélküli örök ulom vár-e ránk öledben néma temető?

Ki lát a sírok ejjlebe?

E fájó bizonytalanság rabolja el naponta földi boldogságunk fölét, ez buzditja imádságra az istenfelé s engedi kétségbe esni a kiesényhítt szenvedőket.

Bizony gyöngödelebbek vagyunk a hitben, mintsem hogy malasztja megnyugtathatna, de erősek a kételkedésben, holott nimes abban egy parányi vigasztaladás sem; pedig vigasztaladni nagyobb öröm a megszokott boldogságnál.

És a boldogság! Terméketlen talájon soha nem nyíló bimbó reánk nézve; malaszt főtjük fakadásánál, feltét hervasztja feslészben s hervad, mielőtt illatával betelhetnénk.

Sorsunk elérhetlen vágyak egymástutánja s szakadatlan lemondás. Hol tít a tartós boldogság?

Uj! enyész a való szeszelye, nem egy reménylők, amint ad s elveszi, amit nem adunk s ez örökös haroz nyomán sivar azar lesz minden, aminek örülni tudtunk volna.

Ramsey, *százalékos könyv*, lemondás emberi sorsunk!

Mi lesz a lére imádozóknak néma temető?

Ellenállhatlan vágy fog el: elpanaszolni a temetőnek, kedves halottaink elköltözött szellemének, mily nagy ürt hagyott távozásuk szívünkben, mint harezoljuk a let harozat lépésről-lépésre, hogyan reménykedünk szüntelen s mint esatalkozunk. És gyászt öltünk s kimegyünk oda, hova édes emlékeink kötnek, hova szeretetünk vonz, a — temetőbe.

A hideg sejtések, a titokzatos gondolatoknak, mik a temető küszöbénél meglepnek, okát adni nem bírjuk; talán a halottak szellemi lengenek körül? Nem tudjuk, de jól esik himnünk.

És a sírok felett lobogó gyertyafények ezrei — mintha a magas ég egy darabja emelt volna alá rezgő esillagaival, — a fel s alá vonulók sötét árnyaikkal, a tördelt imák, hangos zokogások elvegyülten a távoli harangok tompa zúgásával, oly emelő hatással vannak lelkünkre, mire napok után vissza-vissza gondolunk.

Kemény gondolatokkal járunk sírrol-sírra:

Itt egy férfi vezetí kis gyermekét, első látogatásra vezetí egy — sírhoz; most feltalálja azt s közén fogva tiacskáját, rámutat a sírkészetre: olvasd — ugymond — mi van arra véssve, jó anyád az, ki után annyit kérdezősködel. Ez legyen első olvasásod, mire én tanítottalak, itt mond el első imádságod, mit tölem tanultál: sírni nem tanítottalak, erre most anyád fog megtanítani s a gyermek-arezon kemény bánat ömlik el, mely úgy nem való arra — a zsenge szív első csalódásának fájáhuja; hisz az ő szerető karjai gyöngéd anyja helyett, csak egy durva keresztifát ölelhetnek immár; csak ennyi az egész, mit gyermeki szeretetével körülölelhet! Amuló tekintetét anyja bánatos arcára emeli, majd füvegöskéjét levéve térdel fel a kisedő halom elé, imára kulesolja össze kezét. De hát kihez imádkozzok azért, hogy neki már nimes öbös anyja! És leporul a drága dombra, sár zokog ösenedesen záve mélyből — először életében.

Mily nemes sírdomb az ott, mennyi apró fejfa egy kisedő sírhalmok előtt!

Egy fajtalamtól sojtott gyásos ná öleli át karjával a kiesény keresztet, úgy tapad azokhoz, mintha csak tört lelkének egyes darabkáját találta volna fel bennük; keserve kinos panaszhban ki, mely velőlyag hat. Magátte lohorgasztott fővel a férj, areza a fájó lemondás elő ki-

fejezése. Most lehajlik, szerető csökjával zárni el a gyöngé nő kétségbeesett panaszát, miközben forró könnyei a nő arcára peregnék. Csak öntsd ki panaszodat szerencsétlen anyja, hiszen nimesen neked már senkid, kinek az anyai szeretet meleg hangján elmondhatnád: kedves gyermekem! Csak öntsd ki panaszodat, — a vihar is elcsendesül, ha magát kitombolta. — Csak sírj bánatos apa, nem hallod te soha a — kedves apa! — szót piziny ajkairól; csak sírj, hisz a felbő is kiderül zápor után.

Szép menyasszony! hagyj oda már azt a helyet; régen elhangzott már az utolsó amen jegyesed sírján, a te nászneped régen szetoszolt már. Mit keresel, mit vársz még a sírtól!

Mintegy villi járja körül a drága balmot, önkénytelenül mérve meg hosszát-szélességet annak a helynek, hová jegyese az oltár helyett elvezette. Három lépés hosszú, egy lépés szélessége — mily kiesény s benne mégis földi boldogságának fényes paradicsoma lett örökre eltemetve. Lágyan simul a kemény fölfához, jegyese nevére szegzi égő csökját s ridegen bámul a hideg sötétségbe, melyben elvesztett álmait megvalósulni nem fognak soha.

A hervadó róza völgyéne sírján!

Könyben fakad itt talán minden fészak, a sárguló lomb talán sohajainktól lebbben.

Bizony-bizony csak a jól betanult lemondás nyújthat igaz békességet, mely pedig földi boldogságunk kezdete, mert mulandóság tudatában fakad, csalódásokból tenyészik s bizonytalanságok között hajtja leginkább a bús szelid virágraig.

Páradtan dölök le egy roskadozó sírra, a gyorsan váltakozott benyomások magyarázhatlan érzéseket támasztottak kedélyvilágomban.

Elmerengök az előttem lobogó gyertyalángokba, — a lemmi, vagy nem lemmi! — nehez kérdéseim kétes fejtegetéseibe.

Isten, lélek, halhatatlanság! . . . testetlen nevek-e, miket a világ folyásával, az örök halál eszméjével elgátlatlan omber ánvigasztalásra koholt ki, — vagy fölig sojtott, de felérhetlen valóságok?

Ki tudja?

Ki látott Istent, ki élt a halálban?

Muzemünk igazgató őrét. E gyűjtemény 108 drb. igen szép példányból áll. A legrégibb Imre királynak még mint sláviai vezérnek 1198. é. körül veretett kis ezüst pénze. Van e gyűjteményben Miksa, III. Ferdinand, I. Leopold (11 db.), I. József (2 db.), III. Károly (2 db.), M. Terézia (4 db.), I. Ferencz cs. (3 db.), II. József cs. (2 db.), I. Ferencz kir. (5 db.), külföldi (20 db.), emlékérem (4 db.) és pedig ezüstből 56 darab, kőből két forintos nagyságú 9 drb., rézből 52 darab. Ezenkívül régi fegyvertárunkat három szép régi puskával, könyvtárunkat pedig néhány régi könyvvel gyarapította. Ez egyike legnagyobb értékű adományainknak.

Tó me s k o N a n d e r p. isk. igazgató ur szintén önzetlen hazafias kebelrel gyarapította intézetünket, midőn példás lemondással ritkásági egész gyűjteményével járult a köznevelődés eme templomának, Muzemünk könyvszerkeinek növeléséhez. Nemes adománya áll 12 db. pecsétyvona, régi sarkantyú, patkók és egyéb hadi szerekből; 85 drb. tudományos könyvből; 8 drb. vegyes, de főleg 1848-iki érdekes politikai nyomtatványokból; 36 drb. térképéből; 60 drb. XVII. századi és újabb okmányokból és levelekből; 178 drb. régi pénzből, melyek közül 90 drb. ezüstből van és melyek közt legregibbek IV. Béla reppenze, I. Ferdinand, II. Ferdinand, II. Mátyás magyar, Zsigmond lengyel királyok, Bathleir Gábor s egyebek pénzei; legregibbek pedig a római Imperátorok pénzei szám szerint 18 drb. és mindezekon kívül még 18 drb. emlék érem. Egy kezdődő éremgyűjteményhez oly tetemes járulékl, minőről a legmerészebb remény sem álmodhatott.

Nagy Mihály ur intézetünk titkára történelmi tekintetben nagyvárak, a legutolsó emigrációs korszakból két autograph levéllel becsesítve leveles tárczákat. Ezek egyike Pulszky Ferencnek s nejének Southangton oct. 10. 1851. kelt, a másik Kmety György egykor tábornoknak London sept. 13. 1864. kelt eredeti leveleik, melyek az adományozónak néhai nagybátyjához Nagy Péterhez, ki kiváló philologus is volt, intézvék. Továbbá Nagy Péter emigransnak, egykor gr. Andrássy Gyula titkáranak, egy Londonban nyomtatott Anonce-a, mely nevezettnek a keleti nyelvekben ritka jártasságát és széles ismeretét tanúsítja. Végre az adományozó titkár ur még tetézte adományát három kitűnő szép és remek kivitelű emlékéremmel, ugymint: 1. Henzi plastikus bronz emlékérmével, Caesar J. által vésett. 2. II. Leopoldnak ifjú korában készült: „Hic labor, hic requies“ köriratú, gyönyörű ezüst érmével; és végre 3. az Orvosok és természetvizsgálók 1865. évi nagy gyűlése emlékére veretett igen csinos bronz emlékérmével.

Végre Szécsényből palfalvai Pap Károly ur hazafias indulatból Nógrádvármegyének közéletére, valamint az 1848—9-ki évek történelmére vonatkozó részint nyomtatott, részint írott 16 drb. actával növelte becsét e nemű gyűjteményünknek.

Fogadják mindnyájan a társulat nevében is halás elismerésemet. A többiről a jövő számban. Horpács, october 27. 1891.

Nagy Iván.

Prónay Elek hitbizománya.

A napokban mutatta be a b.-gyarmati kir. járásbírósnál Pinter Sándor szécsényi ügyvéd néhai Prónay Eleknek egy 1888. évi május 12-én kelt végrendeletét, melyet nála tett le megőrzés végett s a melyben a végrendelező vagyonát „hitbizománynya“ akarta alakítani. E végrendelet szerint Prónay Elek az öröklési sor-

Az ezer éveken át ezernyi ezer formában felmerült bizonytalanságok között leghíznosabb az, hogy bizonyosat tudni nem fogunk soha; vagy ki merné tagadni az Isten, a lélek, a halhatatlanság lehetőségét, mielőtt azok lehetetlenségét sem bírja bebizonyítani.

Ez örök sötéttségben tegyük a legjobbat: higgyünk! A hit az, mely béke és összhangot vet az élet szilaj, tébolyító zűrzavarából, mely az örökkévalóság reményében elégtételt nyújt emberi szenvedéseinkért. — muló való-ságokért örökké létezőt.

Hús szél zörgeti meg fölöttem az akácok hervado lombjait s a sárga levelek reám peregnék.

... Születtek, virítottak, elenyésznek!

Erre tanít az enyészet.

Enyészet, örökös és örökre való enyészés tehát a változhatlan törvény?

Elenyészni! ... ez volna hát a mi homlelkunkra is leírva, ez volna hát sorsa lelkünknek is, ennek az isteni alkotnának, melynek csodás hatalma egész új világot bír alkotni.

Rettenetes végtet: születünk, hogy éljünk, — élünk hogy végre is meghaljunk s meghalunk, hogy örökre eltűnjék nyomunk!

Ez nem lehet; hiszen kigúnyolása lenne ez az emberi lélek ama szent és olthatlan sejtelmének, miben milliók hittek évezredek óta s milliók hisznek ezer évek múltán is, hogy — születünk azért, hogy örökre éljünk. Csak kába sejtetem; csak egy remek költemény ez nem lehet.

Elmulhat az a részünk, melyben közösek vagyunk a föld pusztulandó tárgyival; de hogy a lélek, mely fölélemelt azokon, mely „én“-ünk tudatára ábraszto szüntelen jósolja, hogy ha vagyok, leszek is, — hogy ez a lélek megismerésüljön, az lehetetlen.

Aláomolhat az erős ég minden csillagával, elenyészhet a föld összes teremtményeivel, de hitünk odesen biztat, hogy még ott, még akkor is válelmelkedvén a rettenetes zűrzavaron — alkork megter a örökkévalóság kütféjéhez, oda, ahonnan eredetét vette — Istenhez!

Igen igen! A sírnál nem enyészhet el nyomunk örökre, a koporsó csak egy új élet belseje!

— rosy.

rendet úgy állapította meg, hogy: első és közvetlen örököse romhányi Prónay Istvánnak Gyula nevű fia legyen, ha pedig ez leszármazék nélkül halna el, a hitbizományi vagyon ugyanelek Prónay István Pál nevű fiára szálljon.

Ezeknek magvaszakadással öröklésre hivatottak lettek volna: Prónay István főhadnagy, Prónay László, Prónay Miksa, Prónay Károly, illetőleg ezeknek törvényes leszármazói oly képen, hogy mindig a legifjabb fiógyermekek illette volna a hitbizományban az öröklési jog.

Az így tervezett hitbizományt az öröklőgyő egészben alig 20000 fortra monó hagyományokkal terhelte meg.

Az elhunynak paratlan takarékoságát kiválóan jellemzi e végrendelet egyik része, a hol fölkeri Sztranyavosky Géza, esetleg Pinter Sándor végrendeleti végrehajtókat, hogy eszközöljék ki az illeték kiszabási hivatalnál, hogy örököse ne legyen kénytelen az örökösdési illetéket egész összegében egyszerre kifizetni, hanem csak részletekben.

Vajjon mit szolt volna a kincstár e sajátos „részletfizetéshez“?

De a legnagyobb hibája volt e végrendeletnek, hogy — bár Prónay Elek igen tekintélyes vagyon ura volt — de hagyatéka a hitbizományhoz szükséges 600.000 forintot el nem éri s így megdőlt volna és oly bonyolalmas örökösdési pert hozott volna létre, melynek folyamata alatt talán az egész hagyaték szétforgácsolódik.

Ugy látszik belátta ezt maga a végrendelező is és újabb végrendeleteiben elejtette e tervet, de többrendbeli végrendeletei azt bizonyítják, hogy vajmi nehezen tudott megállapodásra jutni arra nézve, hogy kiket tegyen örököseivé. Amnyi bizonyos, hogy jogutódait a legtöbb esetben különböző változtatásokkal Prónay István gyermekeiben kereste. A sok fontolgatás után s nehez vajadászon keresztül ment valódi végakaratauk mégis azt kell tekintünk, melynek a megboldogult legutolsó végintézkedésében kifejezést adott, a mely végrendeletet visszavonhatatlanná tett a leghatalmasabb intéző — a halál s mintha esontkezésével odairta volna a legvégző záradékot: sic volo, sic iubeo!

Az őszi szénkénegezés ideje elérkezvén, felhívom a t. megyebeli gazdaközönség s jelesül a Nógrádvármegyei Gazdasági Egyesület tagjainak szíves figyelmét arra, miszerint az egyesület kezelése alatt álló b.-gyarmati szénkénegraktárban állandóan 60 mm. szénkéne s megfelelő számú szénkénegefeesendő van készletben, s hogy így szükségleteiket a szállítási költségek elkerülésével legalkalmasabb módon innét szerezhetik be. A szénkéne métermázsájának ára 15 frt, egy drb. „Hun-gária“ feesekendő pedig 25 frt.

Együttal felemlitem, hogy az Egyesület telepén állandó mőtrágya-raktár is van berendezve, hol jelentékenyen kedvezőbb áron kaphatók a következő trágyanemek: szőlőmőtrágya métermázsánként . 6 frt 50 krért, superphosphát . 6 frt 15 krért, szaruliszt . 11 frt 25 krért, szárított sertőstrágya . 1 frtért, és Thomas-salak . 3 frt 30 krért.

Annál is inkább van szerencsém mind a szénkéneget, mind a mőtrágyát t. gazdátársaink figyelmébe ajánlani, mert azok használatát érdekeik előmozdítása — s gazdaságaik haladásának egyik nem esekély tényezőjeként joggal lehet tekinteni s mert másrészt tisztán a magasabb niveau való gazdálkodásnak, a gazdaközönség kényelmének s részben anyagi hasznának elérésére törekedett Egyesületünk akkor, midőn mindkét nembeh rak-tárt tetemes befektetéssel felállította s illetve a szénkéneget, különösen pedig a mőtrágyát kedvezményes áron boesátja a vásárlók rendelkezésére.

Kelt B.-Gyarmaton, 1891. október hava.

Fáy Árpád, közcząd. előadó.

Párbajügyi végtárgyalás.

A b.-gyarmati kir. törvényszék előtt okt. hó 29-én érdekes párbajügyi végtárgyalás folyt le, a melyen Szakall Antal gacjárasi főszolgabíró és Novák Károly losonezi kir. járásbírósi albiró, mint párbajozók; továbbá Török Zoltán Losonez város polgármestere Szilávy Dezső, Bartholomeidesz Gyula, mint párbaj-segédök és dr. Gömör Elek orvos, mint tanu szerepeltek.

Az eset az, hogy 1890. évi okt. 30-án Losonezon Klamarik Danó sörházában Szakall Antal, Várady Gyula és Alk Ferencz urak együtt voltak, később egy tanár ur kíséretében Novák Károly ur is bejött a sörházba s azon asztalnál foglalt helyet, a mely mellett Szakall, Várady és Alk urak együtt beszélgettek. Novák Károly ur oly megjegyzéseket tett Szakall urra, amiért ez felhevült s mely felhevült tettelegességet követett. Ezen tettelegességet mint Novák Károly nov. hó 2-án Szilávy Dezső és Bartholomeidesz Gyula segédeit elküldte Gácsra, hogy Szakall lovagias elégtételadásra hívják fel. Erre Szakall készen nyilatkozott és segédeivel Török Zoltán és Nehrer László urakat kérte fel, kik a párbaj módját helyét és idejét meghatározták.

A párbaj feltételei voltak: 15 másodperc alatti egyszeri golyóváltás 35 lépésről, a felek öt lépésre közeledhettek egymáshoz. Hely a losonezi gömzhalom és furdó közti erdő; idő 1890. évi nov. 13-ka. Ezen feltételek jegyzőkönyvébe vétettek s a segédök által aláírtattak.

A meghatározott órában a párbajozó felek és segédök dr. Gömör Elek orvos ur kíséretében a helyszínen megjelentek. (Dr. Pichó Soma, a másik orvos ur a párbaj után jelent meg.) Szakall és Novák a társaság kimérése után szembe álltak. Török Zoltán, aki a párbaj vezetésével volt megbízva, jelt adott s először Novák Károly lött, de pisztolya esőtörtéköt mondott. Szakall Antal nem lött. A 15 másodperc leteltén, Török Zoltán a párbajt beszüntette. A felek barátságos jóból nem nyújtottak egymásnak s eltávoztak.

Az eset hivatalosan feljelentvén, a törvényszék párbajréség miatt vizsgálatot indított s ennek befejezte

és a vádhatározat jogerőre emelkedése után a végtárgyalás okt. hó 29-én megtartva lón.

A törvényszék következőleg volt megalakítva: elnök Kray István, bírák: Kray János és Zeke Kalmán (járásbírói jegyző: Ujfalussy Ferencz, vádló: dr. Melcher Ferencz kir. főügyész. Novák Károly védő ügyvédje: Kövy Tivadar.

Kray István elnök ur a végtárgyalást fel 10-ór megnyitván, konstatálja, hogy Nehrer László ur kivételével, aki időközben Vidéfalváról Pozsonyra tette át lakását, a beidézt felek mindannyian megjelentek. Ezután a feleket a terem elfoglalására hívja fel, Novák Károly kivételével, aki elsősorban hallgattatott ki.

Elnök. Mondja el a párbaj lefolyását s annak előzményeit.

Novák Károly vádlott elmondja a fentebb röviden előadottakat s a párbajra okot szolgáltató körülményeket, melyek miatt — ugymond — társadalmi állásánál fogva a párbaj és fegyveres elégtétel elháríthat nem volt.

Elnök. Mondja meg Novák ur, hogy miképen cselzett és lött Szakall Antal urra.

Novák Károly vádlott: Én a pisztolyt balfelé irányítottam, Szakallra nem cseloztam, a pisztoly esőtörtéköt mondott. Segédeimnek már a párbaj előtt kinyilvánítottam, hogy Szakallra semmi szín alatt nem fogok löni.

Elnök. Mondja meg vádlott, hogy Szakall ur cselzett-e öntele?

Novák Károly: Ezt a nagy distanczia miatt nem vehettem ki egészen, de valószínű, hogy felem irányozta fegyverét.

Ezután behivatott Szakall Antal, aki szintén elmondta a párbaj lefolyását és annak okait.

Elnök. Mondja meg Szakall ur, hogy Önt irányította-e Novák ur a pisztolyt s ezután lött-e Ön Novákra vagy nem?

Szakall. Ugy vettem ki, hogy Novák felem cselzett, én azonban fel sem emeltem kezemet, nem cseloztam és nem löttém, sőt segédeim előtt határozottan kijelentettem, hogy habár Novák löni is fog, én nem lövök. Ezt megis tartottam.

Következett a segédök, mint vádlottak kihallgatása. Behivatott Szilávy Dezső.

Elnök. Mondja meg vádlott, kinek volt a segédje és mily körülmények mellett folyt le a párbaj?

En Novák Károly ur segédje voltam, aki elmondván a sörházi esetet, felkért, hogy Bartholomeidesz Gyula társaságában hívjam fel Szakall urat elégtétel adására. Harmadnap ki is mentünk Gácsra, hol Szakall kijelenté, hogy habár a szokásos idő letelt, Novák ur reputációja végett, kész az elégtételt megadni, azonban ezt azonnal nem teheti, mivel hivatalos ügyben B.-Gyarmatra kellett utaznia. Mi beláttuk Szakall ur alapos indokait, a balasztásba belenyugodtunk és eltávoztunk Gácsról.

Elnök. Látt-e a párbajozó felek részéről azt, hogy a pisztolyokat miként irányították egymásfelé.

Szilávy Dezső: Igenis láttam, Novák nem cselzett Szakallra, hanem pisztolyát balfelé irányította, melyből világosan láthattuk, hogy Szakallra löni nem akar, mint azt előttünk is kijelenté. Szakallra nézve kijelenté harmadrendű vádlott, hogy ő csakugyan fel sem emelte kezét.

Behivatott, Bartholomeidesz Gyula, aki midőn a körülményeket Szilávy Dezső vallomásának megfelelően előadta, az elnöki kérdésekre azt felelte, hogy ő szintén úgy látta, miszerint Novák nem cselzett Szakallra, és hogy Szakall sem lött. Előadta továbbá, hogy a distancziát ő mérte ki 35 lépésre 5 lépésnyi avansszal. A Pisztolyokat Nehrer László töltötte meg.

Elnök. Bemutatja a pisztolyokat. Ezek azok a pisztolyok?

Bartholomeidesz Gyula: Igenis azok. Oly apró golyókat tett Nehrer ur ezen nagy kaliberű (Könyvjáthy-féle) pisztolyokba, hogy azokkal teljes lehetetlenség lett volna találni.

Behivatott Török Zoltán, aki a körülmények előadása után az előbbiekhöz hasonlóan vall és kijelenté, hogy ő, mint a párbaj vezetője, a párbaj előtt felkérte a feleket, hogy bekülyhen ki. A distanczia kimérésére nézve eltért a vallomása Bartholomeidesz Gyula vallomásától, állítván, hogy a distancziát ő mérte ki. Török ur netáni balmagyarázatok kikérülése végett kijelenté azt is, hogy a késedelmes kihívásokat a segédök igazoltatknak találták.

Végül dr. Gömör Elek orvos hallgattatott ki, aki először, terhelő vállomásokot tett arra nézve, hogy igénte, ugymond, Novák reacszelzett Szakallra lövés szándékából. E vallomást azonban eskő előtt módosította.

A bizonyítási eljárás és az iratok s érkező bizonylatok felfolvasása után dr. Melcher Ferencz kir. ügyész almondta vádbeszédét, melyben az enyhítő körülményeket nagyon is kiemelte, mindazáltal, midőn a felek a párbajra kiállottak, s ez által a btk. 293. §-ba ütköző esekeményt követték el, ezen és a btk. 296. §-a alapján kéri vádlottakat elítelni, a segédeket felmenteni a Könyvjáthy-féle pisztolyokat pedig elkoboztatni.

Erre Kövy Tivadar szép és átgondolt vádbeszédet tartott Novák Károly érdekében, hivatkozva a társadalmi szokásokra, hivatkozva azo körülményre, hogy a tetteleg séremlnek után egyet másik, mint párbajjal, elintézni nem lehetett, kérte a törvényszéket, hogy jelen esetben a btk. 300. §-át kell alkalmazni, mert a párbaj úgy folyt le, mintha a felek attól mindegy elállottak volna.

A vád és vádbeszédök elmondása után még Török Zoltán szólalt fel, aberrationak találván a törvény azon intézkedését, melyszerint a segédöket, akik garallőse-kintetlekből kénytelenek a párbaj eseteknél kitérőment, mint valami közönséges bandákat a vádlottak padjára állítt.

Elnök felleszakítván a szót: Kérem ez ide nem tartozik, mert a vádhatározat jogerőre emelkedett.

